

2021-07-08
Dnr 2021:995
1 (9)

Bergstrands Gymnasium AB
556675-3736
kontakt@bergstrandsutbildningar.se
Bergstrands gymnasium Stockholm
ingrid.eriksson@bergstrandsutbildningar.se

Kvalitetsgranskning av reella möjligheter till grundläggande behörighet för elever på yrkesprogram

Skolinspektionen genomför med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) en tematisk kvalitetsgranskning. Syftet med granskningen är att bedöma kvaliteten i hur olika gymnasieskolor möjliggör för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola.¹

Med anledning av alla de utmaningar som skolor har att hantera under rådande pandemi fattar Skolinspektionen i denna kvalitetsgranskning beslut med rekommendationer utan krav på redovisning.

Denna granskning avser Bergstrands gymnasium Stockholm i Stockholm kommun. Huvudman för skolan är Bergstrands Gymnasium AB. Totalt cirka 40 slumpvis utvalda gymnasieskolenheter ingår i granskningen. Bergstrands gymnasium Stockholm är en av dessa. På skolenheten går 265 elever på något av enhetens följande yrkesprogram: fordon- och transportprogrammet och bygg- och anläggningsprogrammet. Skolinspektionen har genomfört två gruppintervjuer med elever, en gruppintervju med lärare, en intervju med skolans studie- och yrkesvägledare samt en intervju med rektorn. Intervjuerna genomfördes via videolänk den 5, 6 samt 25 maj 2021 av utredarna Annette Wisén och Ulrika Sutorius. Intervjuerna har sammanställts i ett protokoll som kommunicerats med huvudman och skola. Protokollet ligger, tillsammans med inkommen dokumentation, till grund för detta beslut.

Skolinspektionen framhåller vikten av att de elever som har bidragit med synpunkter informeras om detta beslut.

De samlade iakttagelserna från alla skolorna som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. Rapporten är planerad att publiceras runt årsskiftet 2021/22.

¹ De kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskola, och som inte ingår i de flesta yrkesprogram, är svenska 2 och 3, alternativt svenska som andraspråk 2 och 3, samt engelska 6. Dock ingår svenska 2/svenska som andraspråk 2 i de programgemensamma ämnena på vård- och omsorgsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet och engelska 6 på hotell- och turismprogrammet.

2021-07-08
Dnr 2021:995
2 (9)

Skolinspektionens beslut

Granskningen utgår från följande övergripande frågeställning:

I vilken utsträckning har elever på yrkesprogram reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet?

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp för det granskade området. En sammanställning av de författningar som granskningen utgår från finns bifogad som bilaga sist i beslutet.

Skolinspektionen bedömer att eleverna vid Bergstrands gymnasium Stockholm i låg utsträckning har reella möjligheter att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet och att utvecklingsområden finns.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier rekommenderar Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete inleds med att

- skapa tydligare struktur för information och vägledning i fråga om grundläggande behörighet,
- organisera kurserna så att de inte krockar med varandra och att se till att eleverna får tillgång till de behörighetsgivande kurserna om de valt sådana, samt
- följa upp och analysera skillnader mellan olika yrkesprogram och mellan olika elevgrupper.

2021-07-08
Dnr 2021:995
3 (9)

Skolinspektionens bedömningar

Reella möjligheter för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet

Här bedöms kvaliteten i skolans arbete i förhållande till hur skolan:

- Informerar och vägleder elever
- Organiserar och planerar behörighetsgivande kurser
- Följer upp och analyserar skillnader mellan olika yrkesprogram och mellan olika elevgrupper

Strukturen för information och vägledning till elever kring behörighetsgivande kurser kan tydliggöras

Granskningen visar att eleverna på Bergstrands gymnasium får information om de högskoleförberedande kurserna men att det saknas en tydlig struktur för informationen och den individuella vägledningen som är kopplad till valet. I intervjuerna framkommer exempelvis att det inte är tydligt vem som informerar om vad och när och att det i vissa perioder har varit svårt för elever att få individuell vägledning.

Studie- och yrkesvägledaren som är relativt nyanställd på skolan, berättar i intervju att hen har gett information till elever i år 1 i respektive klass. Studie- och yrkesvägledaren berättar vidare att det på skolans intranät finns en blankett som eleverna fyller i när de ska välja kurser. Lärare, som också är mentorer i olika klasser, berättar i intervjun att eleverna får ytterligare information om valet på mentorstiden och att ämneslärarna informerar på lektionstid om vad de olika kurserna innehåller och vad de innebär. Lärare informerar även om vilken nytta eleverna kan ha av de olika kurserna och möjligheten till fortsatta studier efter gymnasiet. Det framkommer också att det varierar mellan lärare om de skickar ut skriftlig information till eleverna eller om de inte gör det.

Vidare visar granskningen att eleverna under vissa perioder under läsåret har haft svårt att få tillgång till individuell vägledning. I intervjuerna framkommer att det är elevernas ansvar att initiera vägledningssamtal, snarare än att skolan har en tydlig och känd struktur för samtalen. Studie- och yrkesvägledaren berättar att eleverna har möjlighet att boka en tid för ett enskilt besök och att det även finns möjlighet för spontana besök, men att det sker på elevernas initiativ. Elever berättar i intervju att det i perioder varit svårt att få ett individuellt vägledningssamtal. Det framkommer exempelvis att en elev bokat tid hos studie- och yrkesvägledaren, men då samtalet skulle äga rum hade studie- och yrkesvägledaren slutat på skolan och det dröjde innan en ny var på plats. Även rektorn berättar i intervju att det finns elever som saknat vägledning. Under pågående rekrytering av en ny studie- och yrkesvägledare genomförde dock rektorn vägledningssamtal med de elever som sökte upp henne.

2021-07-08
Dnr 2021:995
4 (9)

Skolans organisering försvårar elevernas deltagande i de behörighetsgivande kurserna

Granskningen visar att Bergstrands gymnasium inte organiserar utbildningen så att alla elever ges möjlighet att läsa de behörighetsgivande kurserna. I intervjuerna framkommer att eleverna kan läsa två av de tre kurserna inom ramen för det individuella valet och den tredje kursen som fördjupningskurs eller som utökat program. Granskningen visar emellertid att det vid flera tillfällen uppstått krockar i schemat eller att kurserna inte lagts in i schemat. För vissa av programinriktningarna på skolan krockar de högskoleförberedande kurserna med elevernas arbetsplatsförlagda lärande (APL) vilket innebär att eleverna måste avvika från sin APL för att gå på den högskoleförberedande kursen. I intervju med lärarna framkommer även att lektionen i svenska 2 har samma schemaposition som lektioner i andra kurser, vilket innebär att eleverna måste välja vilken lektion de ska gå på. Lärarna berättar att de har påtalat det för rektorn men fått besked om att det inte gick att ändra i schemat. Lärarna berättar vidare att de själva har försökt att hitta schemapositioner som fungerar för både elever och lärare men att det inte gick att åstadkomma en bättre lösning.

Det framkommer även i granskningen att kurserna svenska 3 och engelska 6 saknades i schemat vid terminsstarten hösten 2020 för de elever i år 3 som valt att läsa dessa. Eleverna berättar i intervjun att de påtalade det upprepade gånger för rektorn innan det åtgärdades. Eleverna uppger att anledningen till att kurserna inte fanns med i schemat var att deras valblanketter kommit bort på grund av att det varit flera personalbyten på skolan. Enligt rektorn gick det inte att infoga dessa kurser i efterhand i elevernas schema så att det fungerade för både undervisande lärare och elever. Det fick till följd att eleverna istället fick göra en provning i kurserna. Inför provningen fick eleverna stödundervisning av ämneslärare. Stödundervisningen uppgick till 50 minuter i veckan i svenska 3 och 90 minuter i veckan i engelska 6. Både lärare och elever berättar att det finns elever som avbrutit kurserna i svenska 3 och engelska 6 under läsåret på grund av hur de organiserades.

Rektorn bekräftar i intervjun att skolan tidigare inte har gett eleverna tillräckliga förutsättningar att läsa de högskoleförberedande kurserna. Rektorn säger vidare att det tagits mindre hänsyn till dessa kurser när schemat lagts och att det kan tyda på att de högskoleförberedande kurserna har varit mindre viktiga än yrkeskurser och APL. Rektorn berättar att de planerar att göra förändringar i schemat till höstterminen 2021 för att undvika krockar med andra kurser och APL.

Rektorn berättar vidare att elever i behov av stöd har samma möjligheter till stöd oberoende av om de läser en behörighetsgivande kurs eller en karaktärsämneskurs och oavsett om kurserna läses som individuellt val, programfördjupning eller utökat program.

2021-07-08
Dnr 2021:995
5 (9)

Rektorn följer inte upp och analyserar elevers val av högskoleförberedande kurser

Granskningen visar att rektorn inte på ett systematiskt sätt följer upp eller analyserar varför eleverna väljer, respektive inte väljer, att läsa kurser som ger grundläggande behörighet. Uppgifter om i vilken omfattning elever fullföljer kurserna är heller inget som sammanställs eller analyseras på skolan. Rektorn berättar dock att hon haft intervjuer med elever som avbrutit de högskoleförberedande kurserna och att de eleverna berättat att kurserna varit för svåra och att de istället vill läsa en yrkeskurs. Rektorn tror att två anledningar till att så få elever har valt kurser som ger grundläggande behörighet är att skolan inte ger eleverna tillräckliga förutsättningar för att läsa kurserna samt att eleverna fått information om att de måste ha godkänt i vissa kurser för att få läsa de högskoleförberedande kurserna.

Rekommendationer

Sammanfattningsvis visar granskningen att eleverna vid Bergstrands gymnasium i Stockholm ges information om kurser som ger grundläggande behörighet samt har viss möjlighet till individuell vägledning kring valet, men att det saknas en tydlig struktur för arbetet. Granskningen visar även att skolan inte organiserar de högskoleförberedande kurserna så att alla elever har reell möjlighet att läsa de kurser som ger grundläggande behörighet. Granskningen visar dessutom att rektorn inte följer upp och analyserar elevernas val.

Skolinspektionen rekommenderar därför att arbetet med information och vägledning planeras och struktureras över tid och att olika roller och ansvarsområden tydligare definieras. Till exempel kan skolan förtydliga den skriftliga informationen till eleverna så att de möjligheter och konsekvenser valen har tydligt framgår och se till att alla elever och vårdnadshavare får del av samma skriftliga information. Skolinspektionen vill i sammanhanget tydliggöra vikten av att den information som eleverna får är korrekt. Informationen kan klargöra vilka förkunskaper som är bra för eleverna att ha om de väljer de högskoleförberedande kurserna, men felaktigheter i informationen ska inte hindra elever från att välja dessa kurser. Ett tydligare strukturerat arbete med information och vägledning kan bidra till att stärka elevernas möjligheter att göra medvetna och informerade val.

Det framkommer även att skolans organisering av kurserna i vissa fall hindrar elever att läsa de högskoleförberedande kurserna eftersom kurserna ligger parallellt med andra kurser och med APL i elevernas schema samt att kurser inledningsvis saknats i elevernas schema. Skolinspektionen rekommenderar att skolan redan från skolstart organiserar

2021-07-08
Dnr 2021:995
6 (9)

kurserna så att kurserna inte läggs parallellt i schemat och att rektorn säkerställer att eleverna får tillgång till och undervisning i de kurser som de valt och har rätt att läsa.²

För att ytterligare höja kvaliteten i utbildningen rekommenderar Skolinspektionen även att rektorn systematiskt följer upp och analyserar skillnader i val av behörighetsgivande kurser mellan olika program och olika elevgrupper. En ökad kunskap om orsakerna till valet kan bidra till att skolan identifierar ytterligare faktorer som påverkar elevernas val. Utifrån den kunskapen kan skolan vid behov anpassa informationsinsatser och sin organisation för att underlätta för eleverna att göra medvetna val.

Skolinspektionen avslutar med detta beslut denna granskning.

På Skolinspektionens vägnar

X Ylva Gunnars

Beslutsfattare
Signerat av: Ylva Gunnars

X Annette Wisén

Föredragande
Signerat av: Annette Wisén

I handläggningen av ärendet har även utredare Ulrika Sutorius deltagit.

² 4 kap. 7 § Gymnasieförordningen (2010:2039).

Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

2 kap. 8 §

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 10 §

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges.

2 kap. 29 §

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

4 kap. 3 §

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

4 kap. 4 §

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på förskole- och skolenhetsnivå.

Kvalitetsarbetet på enhetsnivå ska genomföras under medverkan av lärare, förskollärare, övrig personal och elever. Barn i förskolan, deras vårdnadshavare och elevernas vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta i arbetet.

Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbete vid enheten genomförs enligt första och andra styckena.

4 kap. 5 §

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

15 kap. 19a §

Varje elev ska ha en mentor som ska följa elevens kunskapsutveckling och studiesituation med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Mentorn ska särskilt uppmärksamma tecken på att eleven kan behöva stöd och i så fall skyndsamt informera berörd skolpersonal.

15 kap. 20 §

Minst en gång varje termin ska rektorn se till att eleven ges en samlad information om elevens kunskapsutveckling och studiesituation (utvecklingssamtal).

En elevs vårdnadshavare ska få sådan information som avses i första stycket.

16 kap. 3 §

Yrkesprogrammen ska utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning.

Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för sin gymnasieutbildning ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning som påbörjas på grundnivå.

26 kap. 19 §

Statens skolinspektion ska granska kvaliteten i sådan utbildning och annan verksamhet som står under dess tillsyn eller under tillsyn av en kommun enligt detta kapitel.

Gymnasieförordningen (2010:2039)

4 kap. 5 §

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får erbjudas som programfördjupning för varje program.

4 kap. 7 § första–fjärde stycket

Huvudmannen för en gymnasieskola beslutar om vilka kurser som ska erbjudas som individuellt val.

Eleven har dock rätt att inom utrymmet för individuellt val läsa

1. en kurs i idrott och hälsa utöver vad som finns på studievägen,
2. minst en kurs i estetiska ämnen, och
3. de kurser som krävs för grundläggande högskolebehörighet på grundnivå om eleven går på ett yrkesprogram.

Undantag från vad som föreskrivs i andra stycket 1 och 2 får göras om det finns synnerliga skäl.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om vilka kurser som får ingå i de ämnen som avses i andra stycket 2.

4 kap. 23 §

En elev får delta frivilligt i undervisning i en eller flera kurser som ligger utanför elevens fullständiga program, om eleven på ett tillfredsställande sätt kan antas genomföra såväl kurserna på den ordinarie studievägen som de frivilliga kurserna (utökat program). Beslutet fattas av rektorn.

En elev på ett yrkesprogram i gymnasieskolan har utan särskilt beslut rätt att som utökat program läsa de kurser som krävs för grundläggande behörighet till högskoleutbildning på grundnivå. Huvudmannen är dock bara skyldig att tillgodose detta om eleven senast vid utgången av det andra läsåret har anmält att han eller hon vill läsa de aktuella kurserna.

En elev som följer ett utökat program har rätt till garanterad undervisningstid utöver vad som föreskrivs i 16 kap. 18 § respektive 19 kap. 20 § skollagen (2010:800).

Förordning (SKOLFS 2011:144) om läroplan för gymnasieskolan**2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv**

Personalen ska, efter en av rektorn gjord arbetsfördelning, bidra med underlag för elevernas val av utbildning och yrke, samt informera och vägleda eleverna inför deras val av kurser, fortsatt utbildning och yrkesverksamhet och motverka sådana begränsningar i valet som grundar sig på föreställningar om kön och på social eller kulturell bakgrund.

2.6 Rektorns ansvar

Enligt skollagen ska det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen. Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att utbildningen organiseras så att den så långt möjligt anpassas efter elevernas önskemål och val av kurser och att återvändsgränder i studiegången undviks, eleverna får information inför utbildningens början, får en väl utformad introduktion i utbildningen, i ämnen och kurser samt får stöd att formulera mål för sina studier, studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av framtida utbildning och yrke, samt skolan i dialog med eleven upprättar en individuell studieplan för varje elev och reviderar den vid behov.